

Monika Nemcová

Mirca Madianou, Daniel Miller: *Migration and New Media: Transnational Families and Polymedia*

Abingdon: Routledge. 2012. 175 s. ISBN 978-0-415-67928-2.

Dielo *Migration and New Media: Transnational Families and Polymedia* prináša pohľad na transnacionálne rodinné vzťahy v dobe rozšírenia možností komunikácie pomocou rôznych platforiem. Vzniklo zo spolupráce antropológa Daniela Millera a odborníčky na médiá a komunikáciu Mircy Madianou. Daniel Miller sa dlhodobo venuje najmä materiálnej kultúre, ale jeho oblasťou záujmu sa časom stali aj digitálne médiá. Jedným z prvých diel, kde túto oblasť problematizoval, bolo *The Cell Phone: An Anthropology of Communication* z roku 2006, ktoré napísal v spolupráci so sociálnokultúrnou antropológičkou Heather Horst. Ďalšími publikáciami boli *Tales from Facebook* (2011) a *Digital Anthropology* (2012), opäť editované spolu s Horst. Mirca Madianou sa vo svojom bádani zameriava aj na problematiku polymédií, ktorých koncepciu popisuje a pomenováva práve v recenzovanom diele.

Kniha sa v deviatich kapitolách zaoberá polymédiami a tým, ako ich využívajú migrujúce matky a ich deti zostávajúce v rodnej krajine, ďalej popisuje a analyzuje pohľad oboch strán na vzťahy sprostredkované novými médiami a nechýbajú ani teoretické kapitoly o takýchto vzťahoch. Zavedenie pojmu „polymédiá“ je jedným z hlavných prínosov diela Madianou a Millera. „(...) ‘polymédiá‘ sú (...) tu navrhnuté ako termín odkazujúci na rozličné, neustále sa meniace médiá a potrebu každého vzťahu vytvoriť si konfiguráciu použitia zvyčajne zahŕňajúcu niekoľko rôznych médií“ (Madianou, Miller 2012: 124). Týmto pojmom pomenovali novovznikajúce komunikačné prostredie súčasnosti, ktoré odkazuje na využívanie rôznych médií na rôzne účely.

Výskum Madianou a Millera sa sústreďí na vzťahy medzi filipínskymi ženami, ktoré migrovali za prácou do zahraničia, najmä do Veľkej Británie, a ich rodinou, a to predovšetkým deťmi, ktoré zostali na Filipínach. Tieto ženy odchádzali pracovať ako zdravotné sestry či pracovníčky do domácnosti. Autori nie sú prví, čo sa venujú tomuto typu migrácie. Zaoberala sa ním už v roku 2001 Rhacel Salazar Parreñas v štúdií s názvom *Servants of Globalization: Women, Migration, and Domestic Work*. Ďalší výskum filipínskych migrantov uskutočnil filipínsky profesor Filomeno Aguilar, ktorý napísal publikáciu s názvom *Maalwang Buhay: Family, Overseas Migration, and Cultures of Relatedness in Barangay Paraiso* (2009). Madianou a Miller však do tejto problematiky prinášajú niečo nové. Ich výskum sleduje a analyzuje, ako sú transnacionálne vzťahy filipínskych migrantiek a ich rodín sprostredkované za pomoci rôznych platforiem nových médií, medzi ktoré patria e-mail, mobilný telefón, Skype či chat. Bádanie prebiehalo v rokoch 2007 až 2010 v Británii

a na Filipínach, dá sa teda považovať sa „multi-sited“ etnografiu. Participovalo na ňom 106 ľudí, zhodný počet migrantov a „zostávajúcích“ na Filipínach. Hlavnou výskumnou metódou boli hĺbkové rozhovory, pričom niektorí respondenti boli interviewovaní viackrát.

Samotné transnacionálne rodičovstvo a vplyv nových médií, ktoré je ústrednou témou práce Madianou a Millera, je v knihe pojaté komplexne. Jednotlivé prehľadne rozdelené kapitoly rozoberajú aspekty viacerých problematík, ktorých sa výskum dotýka, ako sú migrácia, transnacionálne rodičovstvo a nové médiá. Autori zasadzujú migráciu do kontextu súčasného globalizovaného sveta. Objasňujú spôsob, akým je migrácia na Filipínach a v Británii inštitucionalizovaná. Na základe štatistík rôznych vládnych organizácií ukazujú, že viac než 10 % filipínskej populácie žije v zahraničí. Opodstatňujú tak dôležitosť výskumu transnacionálneho rodičovstva v spoločensve, ktoré si preň vybrali. „Transnacionalizmus nie je pre také rodiny exotickou výnimkou, ale každodennou záležitosťou s implikáciami pre tradičné spôsoby rodičovstva a zjavne tiež pre privlastnenie si nových médií (Madianou, Miller 2012: 16). Dôsledky transnacionálnych vzťahov tak pociťuje veľký počet Filipíncov, a to nielen tí v zahraničí, ale aj ich príbuzní, ktorí zostali na rodných ostrovoch.

Dôležitou súčasťou knihy je analýza dôvodov, pre ktoré sa ženy rozhodnú odísť do zahraničia za prácou zdravotnej sestry či pomocníčky v domácnosti, nachádzajúca sa v tretej kapitole s názvom „Why they go – and why they stay“. Madianou a Miller idú do hĺbky, pozerajú sa pod povrch problémov a nezameriavajú sa len na ekonomické dôvody. Z tých sa snažia Filipínky naplňať najmä dva ciele – postaviť si dom na Filipínach a zabezpečiť deťom kvalitné vzdelanie. Autori však hľadajú aj ďalšie dôvody a vychádzajú pritom nielen z rozhovorov so svojimi informantami, ale aj zo štúdie Parreñas (2001), ktorá je priekopníckou prácou venujúcou sa filipínskym pracovníckam v domácnosti. K známym dôvodom migrácie tak autori pridávajú aj problémy s domácim násilím, nefunkčné partnerské vzťahy či genderové nerovnosti. Tam ale nekončia, zaoberajú sa totiž aj dôležitosťou osobného rozvoja a sebazdokonaľovania sa, čo sú dôvody na prvý pohľad neviditeľné. Na Filipínach totiž ženy často nemajú možnosť vlastného rozvoja. Práca v zahraničí im tak môže priniesť určitú autonómiu a tiež vedomie vlastnej hodnoty.

Rozdiely existujú aj medzi tým, čo priniesla komunikácia pomocou nových médií migrujúcim matkám a čo zostávajúcim deťom. Autori to riešia v kapitolách „The mothers‘ perspective“ a „The children’s perspective“. Zisťujú, že zatiaľ čo matky v zjednodušenej transnacionálnej komunikácii vidia najmä benefity a zefektívnenie svojho materstva, u detí to také jednoznačné nie je. Výskum totiž ukázal, že približne polovica detí má ambivalentné alebo negatívne pocity o transnacionálnej komunikácii s rodičmi pomocou nových médií (str. 87). Autori hľadajú dôvody, prečo je u niektorých detí migrantiek transnacionálna komunikácia efektívnejšia a pozitívnejšie vnímaná než u iných. Nachádzajú dva hlavné faktory ovplyvňujúce situáciu, a to vek dieťaťa a stav vzťahu rodiča a dieťaťa pred migráciou. Na základe svojho výskumu dospeli k záveru, že čím mladšie bolo dieťa, ktorého rodič odišiel, tým má dvojica horšiu perspektívu na dobrý vzájomný vzťah. Autori svoj výsledok porovnávajú s výskumom Aguilara (2009) a konštatujú, že dospeli k opačným záverom, keďže Aguilar pokladal rodičovskú prítomnosť za najdôležitejšiu zhruba od dvanásteho roku života. Oporu k svojim výsledkom ale nachádzajú v psychologických výskumoch Johna Bowlbyho a Donalda Winnicotta, ktorí vyzdvihujú dôležitosť budovania vzťahu v doječenskom veku dieťaťa

(str. 95). V kapitolách o perspektívach matiek a detí Madianou a Miller vysvetľujú aj rozdiel medzi normatívnymi očakávaniami o tom, čo je matka a čo dieťa, a realitou. Popisujú dialektickú povahu vzťahu medzi týmito dvomi príbuzenskými kategóriami, ktoré sú v skutočnosti naplnené zakaždým iným a jedinečným obsahom. Autori argumentujú, že práve pochopenie tejto dialektiky je kľúčom k lepšiemu chápaniu samotného vzťahu medzi matkou a dieťaťom a roly nových médií v ňom. Migrujúce matky majú ambivalentnú rolu, pretože vzdialenosť ich limituje od naplnenia kultúrnych očakávaní o materstve. Zároveň im však nové médiá sčasti dávajú možnosť tieto prekážky prekonať.

Väčšina teoretických argumentov, ktoré sa v diele nachádzajú, je podložená výpoveďami účastníkov výskumu. Svedectvá informátorov dodávajú knihe nielen dôveryhodnosť, ale aj čitateľskú zaujímavosť. Skúsenosti filipínskych migrantiek sa líšia v tom, kedy vycestovali do zahraničia, či to bolo pred, alebo až počas existencie rôznych komunikačných platforiem nových médií. Porovnanie transnacionálneho materstva v odlišných časoch a to, že sa autori nesústredia len na súčasnú situáciu, dodáva výskumu komplexnosť. Venujú sa skúsenostiam matiek na diaľku a rozoberajú používanie rôznych mediálnych platforiem na rôzne účely. „(...) matky používajú webkameru pre špecifické praktiky, ako napríklad pomáhanie s domácimi úlohami a vo všeobecnosti pre generovanie ‚pocitu spolupritomnosti‘, (...) naopak, matky preferujú telefonické hovory, keď si prajú mať viac súkromné diskusie týkajúce sa rodinných problémov či peňazí“ (str. 75). Popisujú ženy, ktoré vnímajú transnacionálne materstvo v objatí nových médií ako kompletnejšiu skúsenosť rodičovstva. Autori ale nezostávajú iba pri popise výhod, zaoberajú sa aj nevýhodami, ktoré dostupnosť a interaktivita nových médií prinášajú. Ako príklad uvádzajú konflikty, ktorých viditeľnosť je pri synchrónnej komunikácii väčšia.

Detailne sa jednotlivým typom médií venujú v siedmej kapitole s názvom „The Technology of Relationships“. Rozdeľujú komunikáciu na dva hlavné typy – textovú a hlasovú. Neopomenuli ani ďalší typ, a to multimediálnu komunikáciu, kam sa zaraďujú sociálne siete a blogovanie. Pri posudzovaní druhov komunikácie hodnotia rôzne faktory, ako sú interaktivita, temporalita, možnosť spätného dohľadania či množstvo neverbálnych náznakov, ktoré môžu komunikujúci sledovať. Jednotlivé druhy komunikácie roztriedili do prehľadnej tabuľky, kde ich ohodnotili podľa týchto kategórií. Hoci autori sa venujú najmä novým médiám, počiatky polymédií nachádzajú už v minulosti, keď Filipínky pracujúce v zahraničí od rodiny dostávali nielen listy, ale aj magnetofónové kazety.

Kniha *Migration and New Media: Transnational Families and Polymedia* je prelomová v tom, ako poníma nové médiá. Berie ich totiž ako komplexné komunikačné prostredie, kde môže byť každá platforma využívaná iným spôsobom. Výskum teda nie je len štúdiom transnacionálnych vzťahov filipínskych migrantiek a ich detí, ale je aj ukážkou nového pohľadu na komunikačné prostredie, v ktorom žijeme. Najvýznamnejším prvkom diela je práve poukázanie na prepojenosť oblasti migrácie a nových médií. Takisto analýza roly polymédií pri konštituovaní transnacionálnych rodinných vzťahov a sociálnych rolí je v diele veľmi prínosná. A je dosť pravdepodobné, že sa onedlho stane významnou súčasťou skúmania nových médií.